

Arbeidsmarktbeleid

In vergelijking met andere OESO-landen is de Nederlandse arbeidsmarkt uniek, zowel als het om instituties gaat als om uitkomsten. Deeltijdwerk is nergens zo gebruikelijk als in Nederland, werkloosheid is laag, zeker onder jongeren, arbeidsongeschiktheid is daarentegen substantieel en de arbeidsparticipatie van ouderen is laag. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat sinds de versoering van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en het afschaffen van allerlei fiscale voordelen van het prepensioen het percentage arbeidsongeschikten daalt en mensen steeds langer doorwerken.

Onlangs, tijdens mijn oratie, heb ik gesproken over activerend arbeidsmarktbeleid. Oftewel, al het beleid gericht op de arbeidsmarkt dat niet direct te maken heeft met het verstrekken van uitkeringen. Nederland hoort tot de landen met de hoogste uitgaven aan activerend arbeidsmarktbeleid. In 2007 was Nederland een van de vier landen die meer dan een procent van het bruto binnenlands product aan activerend arbeidsmarktbeleid uitgaven. Dat betekent jaarlijks ongeveer 6,5 miljard euro. Het grootste deel van deze uitgaven is gericht op het reduceren van werkloosheid. De combinatie van een lage werkloosheid en hoge uitgaven aan activerend arbeidsmarktbeleid zou kunnen worden gezien als het succes van het Nederlandse beleid. Een vergelijking tussen landen is in dit geval niet heel erg informatief. Landen verschillen in veel meer dimensies dan alleen activerend arbeidsmarktbeleid. Daarnaast laat een internationale vergelijking ook geen eenduidig beeld zien. Binnen de OESO is de correlatie tussen werkloosheid en uitgaven aan activerend arbeidsmarktbeleid zo goed als nul. Bewijs over de effectiviteit van activerend arbeidsmarktbeleid moet dus komen van micro-econometrische studies. Zo'n evaluatie is moeilijk omdat deelname aan bijvoorbeeld een re-integratietraject vaak selectief is. Er zijn dus systematische verschillen in de kenmerken van deelnemers en niet-deelnemers en vaak worden sommige relevante kenmerken niet geobserveerd.

Het beperkte aantal studies waarin gecorrigeerd wordt voor selectieve deelname laat vaak een weinig positief beeld zien over de opbrengsten van het Nederlandse activerend arbeidsmarktbeleid. Als de geschatte effecten van re-integratieprogramma's zoals sollicitatietraining, scholing of andere vormen van activering al positief zijn, dan ziet een kosten-batenanalyse er weinig rooskleurig uit. Het is daarom ook niet heel verwonderlijk dat, behalve GroenLinks en de ChristenUnie,

alle partijen in hun verkiezingsprogramma's aangaven te willen korten op het budget voor activerend arbeidsmarktbeleid.

Maar het korten van het budget zal verstandig moeten gebeuren. De afgelopen twee decennia was de traditie om regelmatig het beleid rigoureuus om te gooien. Sinds de Melkertbanen eind jaren negentig hebben we de sluitende aanpak gehad, werkcoaches, werkhervattingsbonussen, instroompremies, ID-banen en nog allerlei andere activeringsprogramma's en re-integratietrajecten. Het invoeren of afschaffen van de verschillende programma's is vaak gebeurd zonder dat er enig empirisch bewijs was over de effectiviteit. Er is daarom niets geleerd van het activerend arbeidsmarktbeleid dat in het verleden gevoerd is. Dat laatste zal waarschijnlijk ook de uitkomst zijn van het onderzoek dat de Tweede Kamer heeft geëist naar aanleiding van de extra 35 miljoen euro die in maart door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid beschikbaar is gesteld aan het UWV voor de inkoop van nieuwe re-integratietrajecten.

Een duidelijke focus op evaluatie zal zeker bijdragen aan de effectiviteit van toekomstig activerend arbeidsmarktbeleid. De meest eenvoudige en overtuigende manier om de effectiviteit te onderzoeken is om een experiment op te zetten waarbij in een populatie het beleid willekeurig wordt toegepast. Dat is de manier waarop sinds jaar en dag in de medische wetenschap de effectiviteit van behandelingen onderzocht wordt. In Denemarken zijn de afgelopen paar jaar bijna tien experimenten opgezet om de effectiviteit van arbeidsmarktbeleid te onderzoeken. En de ambitie is om jaarlijks twee nieuwe experimenten op te starten. Daarnaast zijn er excellente administratieve data beschikbaar voor iedereen die onderzoek wil doen. Dit trekt een groot aantal internationale toponderzoekers aan, wat bijna gratis erg waardevolle informatie oplevert over het Deens arbeidsmarktbeleid.

In Nederland vond in 1998 in de sociale zekerheid het laatste experiment met willekeurige toewijzing plaats. Daarnaast moet er voor het gebruik van data voor academisch onderzoek aan het CBS betaald worden. Empirische analyses moeten plaatsvinden op de server van het CBS, waardoor de supersnelle computerclusters van de universiteit werkloos blijven en analyses beperkt zijn. Nederlandse economen weten daarom vaak meer over het functioneren van de arbeidsmarkt in het buitenland dan in Nederland.